



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

6. Adamus liberum habuit arbitrium, quid liberum sibi velit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

potus, ne sciret, lignum vite, ne illum sensu dissolveret. Nihil corruptionis in corpore, vel ex corpore ulla molestias ullis ejus sensibus ingerebat. Nullus intrinsecus morbus, nullus ictus metuebatur extrinsecus. Summa in carne sanitas, in sanitate juventutis amenitas, in omnibus sensibus quies, in anima tota tranquillitas. Sicut in paradiso nullus aestus aut frigus, sic in ejus habitatore nulla ex cupiditate vel timore accedebat bonæ voluntatis offensio, nulla retardatio, nullum impedimentum. Nihil omnino triste, nihil erat inaniter lætum: nihil boni, quod bona voluntas adesse optaret, aberat; nihil mali quod abesse desideraret, aderat. Gaudium verum perpetuabatur ex Deo, in quem flagrabat charitas, ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Inter se conjugum fida ex honesto amore societas, nullus inhians voluptatis ardor in animo, nullus concupiscentialis æstus in corpore, nullus pudor in fronte; ubi nec virum stimulat sua, nec alterius eum libido tentabat: concors mentis corporisque vigilia, mandati sine labore custodia. Non lassitudo fatigabat otiosum, non fomus premebat invitum. In tanta bonorum abundantia summa securitas, eam sine ulla omnino interpellatione duraturam, nisi eam ipse propriæ petulantia voluntatis abrumperet. Quidquid enim illi divinitus collatum fuerat, ab unico fortissimoque proprii arbitrij motu

A suspensum esse Deus voluit: ut quemadmodum ei ipse bonorum omnium autor fuerat, ita de divina benignitate & diaboli hostilitate securus, neminem malorum suorum autorem, nisi seipsum, timere vel potius accusare cogere. Nam neque sui ipsius timoribus esse poterat, ubi nihil ei vel ex seipso mali, præter ipsam liberam voluntatem, posset accidere. Quod si quis penitus fundamenta pernoscere desideret, quibus tota ista doctrina nititur, quam quinque precedentibus capitibus tradidimus de creatione primi hominis in charitate, in corporis & animi tranquillitate, sine molestia quorumcumque appetituum, sine laudis & excellentiæ, sive quarumlibet voluptatum; sine mortis aut mortalitatis miseria, sive laboris aut doloris afflictione: & cur istiusmodi commodis privari vel incommodis affligi, sub Dei omnipotentis justissima providentia, non potuerit ante peccatum; legat illos tres libros, quos de statu puræ naturæ ex D. Augustini mente contra gentium Pelagianorum, & multorum recentiorum Philosophiam scripsimus. Sed jam de arbitrij libertate, an & qualis in Adamo fuerit, & quo divinæ gratiæ adjutorio indigerit, paulo accuratius dicendum est. Nam præcipue istius ergo à nobis dicta sunt, quæcumque hætenus de interna hominis externaque tranquillitate, malorumque omnium vacuitate differimus.

CAPUT SEXTUM.

Adamus liberum habuit arbitrium. Quid liberum sibi velit.

ARBITRIUM igitur Adamo liberum fuisse datum, nulla omnino in Catholica doctrina dubitatio est. Tradit hoc sæpissime disertis verbis

Concilio 1. Augustinus: *Fecisti hominem, dedisti ei liberum in Psal. 70. arbitrium, in paradiso collocasti &c.* Et rursus: *Qui enim hominibus dedit liberum arbitrium, ut non servili necessitate, sed ingenua voluntate Deum colerent, dedit etiam Angelis.* Et in Enchiridio: *Sic enim munerans libero arbitrio, ut tamen regeret imperio, teneret exitio.* Quam doctrinam multis alijs in locis tam de Angelis, quam homine primo repetit, & Concilium Arausicanum in diversis Canonibus tanquam indubitatum tangit atque supponit.

Porro duo sunt, quæ tam Augustinus, quam Canones isti ex Augustini doctrina sumpti significata voluerunt. Vnum est, datam fuisse homini primo potentiam, seu facultatem illam, quam vulgò liberum arbitrium appellamus: sine cujus motu, hoc est, voluntate sive volitione nihil rectè aut perperam, ab homine aut Angelo, sive stante, sive jam lapsò, fieri potest: quodque, tam ante, quam post lapsum, tam in cælo, quam in inferis, cum creaturis rationalibus perseverat. Quo sensu dixit Augustinus: *Semper est autem in nobis voluntas libera, sed*

Lib. de grat. & lib. arb. c. 17.

A non semper est bona. Et hoc sensu Catholici adversus Manichæos asserere ac tueri solent, datum esse homini liberum arbitrium, ex quo peccata promanarunt. Sed adversus Pelagianos longè alius istarum phrasium sensus est. Alterum igitur est, datum fuisse homini primo in sua conditione certum quendam & laudabilem istius potentia statum, quæ magis propriè & quasi antonomastice ab Augustino, & ipsa Ecclesiâ Catholica, *Libertas* dici solet: & ab eodem plerumque *vera libertas* nuncupatur, juxta illud Christi: *Si vos Filius liberaverit, tunc verè liberi eritis.* De ista enim libertate loquitur Augustinus, cum dicit: *Quis enim Deo natus, (primum hominem) nescit servam, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad iustè vivendum potestate libera constitutum?* Vbi non urget generalem illam naturam liberi arbitrij, qualis & demonibus & hominibus per versis competit: sed illam specialem conditionem, de qua diximus. Quod maxime ex eo patet, quia libertatem illam jam peccato tum ibi tum alibi perditam docet: cum tamen facultas liberi arbitrij non sit perditæ. Vnde mox adjungit: *Sed nunc de illo agitur, quem semi-vivum latrones ibi reliquerunt &c.* Et luculentius alibi: *Arbitrium est, sed voluntatis tunc est verè liberum, cum vitij peccatisq; non ser-*

non ser-

97

non seruit. Tale datum est à Deo, quod amissum pro-
prio vitio, nisi à quo dari potuit, reddi non potest.
Vnde veritas dicit: Si vos Filii liberaverit, tunc vere
liberi eritis. Et in libro de correptione & gratia:
Illi ergo sine peccato illo data est, cum qua conditus
est, voluntas libera, & eam fecit servire peccato:
horum vero cum fuisset voluntas serva peccati libera-
ta est &c. Quæ doctrina Augustino familia-
rissima est, & postea ex scriptis, & ipsissimis
verbis ejus, canone per Ecclesiam sancita.
Locus enim quem ex decimo quarto de Civi-
tate Dei citavimus, est Canon Concilij Arau-
sicensis decimus tertius. Prima itaque appellatio
ista liberi arbitrij generalis est: secunda valde
specialis: quæ tamen inter se magnam affini-
tatem habent. Quotquot enim libertatem con-
cipere volunt, apprehendunt aliquid quod non
est captivum, non servum alteri, expeditum
ab alio, non alligatum illi. Vnde Iudæi Do-
mino libertatem promittenti dixerunt: Ne-
mini servimus unquam: quomodo tu dicis: Liberi
eritis? Experimentes libertatem per negatio-
nem serviendi, sicut & Augustinus loco cita-
to, & alibi sæpius: sive negativis illis expres-
sionibus aliqua proprietas negativa, sive etiam
positiva significata sit: quæ magis in istiusmo-
di verbis elucet, quibus liberum dicitur esse,
quod est suum, & sua potestatis, ut vocavit Ter-
tullianus, vel quod est sui causa, ut Aristoteles.
Ista quippe positivam quandam conditionem
videntur tangere, quam tamen vix explicare
possumus, nisi dicendo, id esse suæ potestatis &
juris, quod non servit alteri; sed potius illi alia:
id sui causa esse, quod non refertur aliò, sicut
mediū ad finem, quemadmodum ibidem indi-
cat Aristoteles. Hinc ergo fit, ut libertas natu-
ræ suæ dominetur, & aliud in sui obsequium
trahat: servitus verò dominatum illum alterius
respiciat, ut cui jure submissionis obstricta est.
Atque ita libertas est ipsius finis; servitus verò
eorum, quæ sunt ad finem. Hinc ultimi finis
summa libertas est. Quia summo modo est
propter se, nullam umbram servitutis admit-
tens. Sic enim & ipse Deus summus, & verus,
& perfectus est Dominus, cui omnia servant,
juxta Psalmum. Quia omnia servant tibi, ipse ne-
mini: idque sive naturam ejus spectes, sive amo-
rem. Nam ut omnium finis est; ita & seipsum
non tanquam sui ipsius, sed tanquam omnium
rerum à se dilectarum finem intuetur; ut ita
nemini affectu, sed sibi soli, si dici fas est, ser-
viam, hoc est, ut ipse sit ipsissima libertas, cu-
jus comparatione, quidquid universum conti-
net, serviam. Quo autem aliquid ultimo illi fini,
summoque Domino propinquius jungitur, sive
substantiæ suæ, sive amoris conditione; eo
propinquius quoque ad ipsam essentialiter li-
bertatem, quæ Deus est, & ad apicem omnis
suæ veræ libertatis accedit. Ad quam quia
nulla creatura ita accedere potest, ut Deus fiat,
nulla etiam potest esse essentialiter libera; sed
libertatis, sive in Dei natura, sive in ejus vo-
luntate relucens, magis magisque particeps.
Hoc autem habet creatura rationalis, ut sicut

naturæ suæ conditione omnibus creatis rebus
eminet, atque dominatur, omniaque ad ipsam
veluti finem ac dominam, adeoque ab eis li-
beram referuntur; ipsa vero ad solum Deum:
ita quoque affectu & arbitrio libera fiat, si illi
soli veluti fini ultimo, ideoque essentialiter
libertati subijciatur, cui naturæ conditione sub-
juncta est. Per hoc enim fit, ut ab omnibus
omnino rebus, quibus naturæ antecellit, etiam
arbitrij qualitate liberrima fiat. Finis enim ul-
timus amplissimam quandam immensitatem
possidet respectu omnium omnino mediorum,
hoc est, universæ ab eo conditæ creaturæ, &
ab omni illa, inalligatissimâ libertatem. Vnde,
& amor illius finis illam eandem libertatem
amantis facit: ut sicut finis ille ultimus omni-
bus omnino ad se ordinatis, sive naturæ statu,
sive voluntatis suæ dilectione ad se ordinatis,
tanquam servientibus imperat atque domina-
tur, legem ac normam tribuit, ut prout ipse
postulaverit, ita timent aut cadant, orientur
atque inorientur, mutantur aut stabiles ma-
neant: ita amor ille creaturæ voluntatis, qua
illi ultimo fini subditur, immensitatem illam
affectus & libertatem induit, ut & ipsa ab om-
nibus ad finem illum ordinatis, adeoque in
primis à sui ipsius quoque subjectione, & ser-
vitate expedita omnibus dominetur, nulli ser-
viam: ut hoc pacto ipse amor finis istius fiat li-
bertas ejus, seu id, quo tanquam formâ sta-
tutæ illius laudabilis ac beatissimæ libertatis
possidet. Sublimem enim quandam independ-
entiam ab omnibus se inferioribus ex isto
tublimi & independenti ente, cui amore sub-
ditur & ab ejus libertate servitutis omnis in-
capaci participat: quæ postea in creaturam
omnium usu, hoc est, assumptione neglecta
que demonstratur.

Hinc fit igitur, ut sicut creatura rationalis, si
naturam spectes, essentialiter à conditoris sui
natura dependet, cui naturaliter serva est, sicut
medium quodlibet respectu finis; ita quoque
libertas arbitrij, seu voluntatis ejus sit etiam
essentialiter quoddam servitutis genus. Deum
enim uti finem suum, ex quo beata fiat,
amando, necessariò etiam servit Deo. Vnde
Augustinus: An ita sunt liberi, ut nec illum
(Deum) velint habere dominum? Nam ut alibi
dicit: Sic datum est liberum arbitrium (humane
naturæ) ut eam tamen necesse sit vivere sub potestate
melioris. Idque non tantum naturæ gradu, sed
& ordine voluntatum. Ab illo enim habet
creatura rationalis, ut tanquam ultimi finis
adeptione atque possessione beata sit, à quo
habet, ut sit. Quicquid autem amatur veluti
finis, quo quis frui, & beatus fieri velit, hoc
amanti de minimatur. Hac enim utendi re qua-
piam & fruendi differentia est, quod vo-
luntas fruens se sub amatum deprimat, utens
elevet: quo fit, ut illa servum amati faciat, hæc
demòstret liberum. Amor enim fruendi aman-
tem ad amatū ordinat: utpote quem respiciat,
tanquam principium & causam ex qua fruendo
beatitudinē suā adipisci cupit; cum hoc sit frui,
in altero

E

in altero velut principio causaque suae beatitudinis acquiescere. Omne verò, quod ad alterum ordinatur, eo inferius esse, necesse est. Qui verò amat, non ut fruatur, sed ut utatur, rem amatam ad seipsum ordinat. Quo fit, ut ipse sit principium; res verò, quae utitur, ad principium: ipse velut superior utendo dominetur; haec serviat subjacendo. Sic ergo creatura rationalis, hoc ipso quo Deo velut ultimo fini suo, velut independenti liberrimoque creaturarum omnium Domino, velut ipsi essentialiter libertati subditur, fit quidem summè libera, creaturarum sibi subjectarum domina, ab omni captivitatis nexu & servitutis vinculo expedita, ab omnibus independentens; sed serviendo fit libera. Vnde Augustinus servitutem illam, *salubrem* rationalis creaturae servitutem vocat, quam male libero abrupte arbitrio. Et alibi, *arbitrium* vocat laudabiliter liberum. Est enim servitus amoris. Nam ipse amor, per quem principio suo serviendo subditur, hoc est, ipsa servitus ejus, est libertas ejus: quam eleganter Augustinus liberam servitutem vocat. Deo enim servitè regnare est: quia servitus creatoris seipsam servientem creaturarum Regem ac Dominum facit, ut, parto per ipsam illam servitutem verissimè libertatis statu, creaturis omnibus affectu suo dominetur, utaturque liberè, prout dilectio creatoris imperaverit.

Enchirid.
27.
et. cont. Iul.
oper. imper.
f. 119.

*Lib. 14. de
Civ. c. 15.*

Nec sanè mirum videri debeat, quòd vera plenissimaque libertas creaturae cum hujusmodi servitute consistere queat, cum hujus rei effigies in civili quoque illa notissimaque libertate cernatur. Nam corpora ubi nata sunt, ibi in patria esse dicimus; & si vero suo Principi, veroque Domino legitime imperanti serviant, esse libera: si inde per vim abripias, exulant, captiva sunt, serva sunt. Ingenua quippe & libera servitus est, qua legitimo Domino servitur liberaliter. Vnde à tali servitute etiam liberi appellantur. Contingit in animis aliquid simile. Nam vera regio, & patria ubi nascitur anima, veritas est, hoc est, Deus: haec patria, haec pater, haec dominus ejus est exilium, oppressor; ac tyrannus ejus, creatura. Ex quo fit, ut si anima aeternae veritati haereat, illam diligat, illam fruatur, ex ejus spiritu vivat, in vera sua patria vivat, & tanquam vero suo Domino subdita in summa libertate versetur. Nam ubi spiritus Domini; ibi libertas. Inde si exeat, in exilium rapitur, captiva fit, serva efficitur. Nam extra patriam quae esse possit, nisi exul, serva, captiva, tyrannidi altèrius subdita; ut quae verum Dominum suum dereliquerit? Omnia ista amore peraguntur:

Aug. Psalm.
94.

Pedes enim nostri in hoc itinere, affectus nostri sunt: prout quisque affectum habuerit, prout quisque amorem habuerit, ita accedit, vel recedit à Deo; his propinquamus, his distamus; his similes, his dissimiles; his hospites & advena velut patriae extorres, his cives sanctorum & domestici Dei; his denique liberi, velut ab ipsa ve-

ritate liberati, his servi corruptionis, & peccato captivi sumus. Quid ergo mirum, si Augustinus & Ecclesia illam ubique libertatem praedicent, quae creatura rationalis Deo per amorem subdita, ab omni creaturae servitute & captivantis dilectionis visco vacua, in aeternae amplissimaque regione veritatis velut patria sua super omnes omnino creaturas, non solum naturae ordine, sed affectuum quoque absolute, liberrimis penitus volitet? Haec est ergo libertas illa, quam Augustinus & Ecclesia arbitrio primi Adami tribuunt, & ejus peccato perditam gemunt.

Nam felicissima libertas illa, ut amoris creatoris incipit; ita eodem crescente, & adulto, incrementum & perfectionem sumit. Quo enim arctius creatura creatori suo, hoc est, ipsissima libertati suae subditur, eo fit liberior. Ipse enim amor creatoris sive veritatis, est formalis libertas ejus. Ex quo efficitur, ut si immobiliter haereat liberatis in veritati, immobilis etiam fiat libertas ejus & fin mobiliter, ab illa quoque possit excidere. Mobilis igitur libertas Adamo data est, ut aprissimus ellet ejus merito locus: immobilis in praemium reservata; nisi mobile illam libertatem peccando, hoc est, petulantia flexibilis in malum voluntatis abrupter. Servandi enim erant gradus divini muneris, hoc est, concessè divinitus libertatis, ut primum daretur liberum arbitrium, quo non peccare posset homo: novissimum quo peccare non posset; atque illud ad comparandum meritorium, hoc ad recipiendum praemium pertineret.

Itaque mobiliter Adam per illum amorem creatoris liber fuit, ut exidere posset; & in eo permanere, si vellet: atque ita in quodam confinio vitae & mortis constitutus, ut utramlibet, vitam aut mortem elegisset, utramlibet ipsi aeterna, & per hoc, aeterna quoque libertas, vel servitus redderetur: cum nihil justius esse queat, quam ut id quisque inamissibiliter ad fruendum teneat, quòd sibi ad amandum liberam voluntate delegit. In hoc enim iustissima meriti praemijque ratio constituta est. Ad utramlibet igitur, hoc est, ad bonum & malum, ad vitam & mortem, ad amorem Creatoris & creaturae, ut sapissimè Augustinus docet, illa prima libertas indifferens fuit. Quibus, inquit, (primis hominibus) potestatem utrum vellent dedit. Et in libro de correptione & gratia: Quod (arbitrium) tunc ita liberum erat, ut bene velle posset, & male. Et in Enchiridio ad Laurentium: Sic enim oportebat prius hominem fieri, ut & bene velle posset, & male; nec gratis, si bene, nec impenitens, si male: postea verò sic erit, ut male velle non possit &c. Cur ergo non condidit hominem ita plenè liberum, ut peccare non posset? quia ordo praetermittendus non fuit: in quo Deus voluit ostendere, quam bonum sit animal rationale, quòd etiam peccare possit; quamvis sit velius, quòd peccare non possit.

in isto

In isto ergo stadio constitutus Adam, cum^A ad utrumlibet contrariorum esset indifferens; atque ita per amorem creatoris liber ab amore creaturæ, ut felicem illam libertatem, alia libertate posset abijcere; non ei placuit in illa creatoris servitute & subjectione persistere; sed ad se conversus, qui ad creatorem debuit, se velut principium suæ libertatis & voluntatis intuendo, per superbiam se Deo prætulit; & dum nescio quâ imagine libertatis illi servire noluit, cui naturaliter servit ac subiacet, in veram servitutem, amisit libertate, præcipitatus est. Nam quamvis liberior esse videretur, nemini omnino alteri serviendo, nec ipsi quidem Deo; hoc ipso tamen quo istud non nisi amore finis alterius fieri potuit, qui, ut supra diximus, naturaliter amanti fruenteque dominatur, in pessimæ servitutis genus incidit; quâ creatura illa, cujus amore, velut finis sui adhaesione, lapsus est, voluntati ejus dominatur, & velut servum bello partum firmissimè possidet, & captum tenet. Nam à quo quis devictus est, huic & servus addictus est. Hæc autem alia non potuit esse creatura, quàm ipsamet illa, quæ inter Deum, cæterasque creaturas quasi in medio constituta, Deo inferior, cæteris superior, excusso superiori jugo, ipsa sibi dominari voluit. Quid enim poterat post Deum amare tam sublimis mens, nisi id quod post Deum sublimissimum occurreret? In quid primò poterat cadere, nisi in id quod Deo, unde labeatur, & sibi qui labeatur, proximum fuit? Hoc est autem mens ipsa sibi. Nec enim quicquam externum primo illo creaturæ amore appeti potuit; cum omne rei alterius desiderium, præexistentis sui ipsius amoris indicium & proles sit. Amor enim indignus, quo quis aliquid aliud appetit, non rei quam appetit, sed indigenti appetit. Sibi ergo appetisset, si quid appetisset; se ergo amasset, antequam aliud appetisset. Necessario quippe aut corporis aut animi sui bonum, aut utriusque sectatus esset, quod deficiendo adipisci voluisset. Hoc autem nemini adeptum voluit, nisi sibi ipsi; atque ita quidquid tandem veluti finem suæ rebellionis intueri videretur, in semetipsum veluti finem ultimum cui suæ defectionis atque dilectionis retulit, quem multò arctius, & intimius, & universalius in cupiscunquæ concupiti boni dilectione diligebat. Vnde optimè Augustinus:

Amores omnes & dilectiones prius sunt in hominibus de se, & sic de alia re, quam diligunt. Si diligis aurum, prius te diligis, & sic aurum. Sic igitur jam tum non modò civitates duas; sed etiam libertates duas, ac servitutes duas facere ac distinguere ceperunt, amor Dei usque ad contemptum sui, & amor sui usque ad contemptum Dei. Nam quemadmodum ille castus amor Dei, quem ei condendo creator inseruerat, liberimum ab omnium creaturarum vinculis, tamen servum justitiæ, hoc est, Dei veri Domini sui fecerat; ita vicissim perverus ille, in quem cecidit, amor sui, liberum eum à

justitia ac Deo; servum verò sui ipsius fecit, omniumque omnino creaturarum, in quas postea amor sui jam recens natus exardesceret. Nam amor ille sui, quo seipso quodammodo, deficiendo à Deo, frui velle videbatur, non stetit in se; sed continuò suam expertus est indigentiam, & à seipso sensit se beatum esse non posse. Hinc igitur, cum sursum esset præclusum iter in Deum, quem veræ beatitudinis fontem homo deseruerat, deorsum ulterius in creaturas alias pergere compulsus fuit, ut in illis id, quod sibi deesse sentiebat, adipisceretur. Hic igitur infinitarum cupiditatum exercitus ebullit, quarum vinculo creaturis amatis arctissime colligatus, non sui ipsius tantummodo, sed & cæterarum rerum omnium, quibus propter seipsum amore copulatur miserimus servus effectus est. Seipsum enim in omnium aliarum rerum dilectione maxime diligit; seipsum in earum omnium fruitione amplius & nobilius fruitur, ut cui per omnia maxime consultum cupit.

Sed quia ars naturam, & creatura creatorem etiam peccando imitatur, dum quandam defectivam speciem, vitio salente, appetit, quæ non nisi in creatore vera reperitur; hinc in illa creaturarum servitute umbratica quedam species libertatis ab homine appetita est. Cum enim Deus non tantum ab omnibus creaturis liber, sed ipsa libertas sit, seipso tamen solo velut liberissimus fruitur, in quem cuncta ei serviendo referuntur; fallacem libertatis umbram intuendo, etiam ab ipso verò Domino suo liberari voluit; ut quemadmodum Deus, nemini omnino serviendo nisi sibi, seque ipso fruendo, sui penitus juris, suæ potestatis, ab omnibus omnino liberissimus viveret. *Quid tñ Psal. 17. illi deorat, ut tangeret lignum vetitum, inquit Augustinus, nisi quia sua potestate uti voluit, præceptum rumpere delectavit? Ut nullo sibi dominante fieret sicut Deus, quia Deo nullus utique dominatur.* Sed hæc ipsa libertas, umbratica tantum libertatis est species, verissima verò servitus; quia à vero iustoque Domino avulsa, in foedissimi & tyrannici amoris sui ipsius, cæterarumque servientium cupiditatum jugum & captivitatem incidit: à quibus nullâ humanâ vel Angelicâ potestate, sed solâ Dei potentis gratiâ liberari potest. Sed quia servitus etiam ista quandam libertatem à justitia, hoc est, à Deo cõjunctam habet, qui non amplius fugitivè suæ creaturæ voluntatibus dominatur, & hoc ipso, quòd seipsam creatura velut finem omnium suarum actionum colit, amplitudinem quandam videtur adipisci, quâ omnibus omnino rebus uti potest, prout amatus ille finis postulaverit: hinc est, quod illa servitus quoque quædam libertas, etsi defectiva, esse videatur, & ab illa quoque dicatur *Liberum arbitrium*. Prima quippe vocis *liberi* significatio videtur esse abstractior, & quid commune ad libertatem veram, & mancã, genuinam & servilem, solidam & umbraticam; ita ut quodammodo in illas duas libertatis differentias dividatur.

Sed ex illis, quæ hæctenus diximus, facile est utriusque libertatis similitudinem & discrimen

crimen agnoscere. In hoc enim una alteri similis est, quod utraque ipso vocabulo respectum quemdam ad terminum quasi à quo arbitrium liberatur, involvat: dum illa à peccato, hoc est, à creaturis dilectis arbitrium captivantibus; hæc à iustitia, hoc est, à Deo vero Domino immunem & absolutam facit. Utraque non in naturis ipsis, sed in affectu sita est; utraque per primum præcipuumque arbitrii motum, & cardinem omnium motuum cæterorum, hoc est, amorem confertur; utraque per amorem, non quemlibet, sed ipsius ultimi finis; illa Dei, ista creatura. Et quia illius, quod ut finis ultimus diligitur, maxima quædam competit universalitas, & amplitudo, & independentia; utpote ad quem euncta referri, cui cuncta servire, à quo cuncta pendere debent: hinc est quod utraque libertas independentiam quandam sonet, & conferat, respectu eorum, quæ comparatione finis illius assumi vel respici debent, pro ut finis amati rationes postulaverint. Hinc consequenter utraque sui iuris, sua potestatis esse facit; utpote nulli ex ijs, quæ ad finem amatum referenda sunt, adstrictam; ut in ijs assumendis & verificandis, facere possit quod velit, quæ ad libertatis rationem pertinere supra diximus. Utraque ita libertatis rationem obtinet, ut tamen aliquid servitutis conjunctum habeat: sed illa respectu veri Domini æternæ veritatis ac Dei; ex quo fit, ut potius vera libertas, quàm servitus nominanda sit; hæc respectu tyranni, ipsius videlicet creature, seu, quod in idem redit, amoris & cupiditatis ejus: quæ propterea potius vera servitus, quàm libertas dici debet. Et propter istas multiplices utriusque libertatis similitudines factum est, ut abstracta ab utraque & utrisque communi significatione, communiter liberum arbitrium vocetur, prout Deo, beatis, & damnatis Angelis, & homini viatori communiter convenit, prout ad utramque istam libertatem est indifferens.

De gratia
& lib' arbitrii.
c. 25.

Ex ista enim vocis istius usurpatione Augustinus dicit: *Semper est autem voluntas libera, sed non semper est bona. Aut enim à iustitia libera est, quando servit peccato; & tunc est mala: aut à peccato libera est, quando servit iustitiae; & tunc est bona.* Vbi breviter pleraque eorum, quæ diximus, tetigit. Ostendit enim unde utraque libertas dicatur, respectu termini scilicet à quo: ostendit utramque quandam servitutem habere conjunctam: ex quibus duobus cætera que diximus facile colligi & inferri possunt. Et alibi, cum citasset illum Scripturæ locum: *Cum essetis servi peccati, liberi facti iustitiæ;* ita

Rom. 6.

adiicit: *Ecce ostenditur, etiam peccato minime potuisse, nisi alia libertate, servire. Liberi ergo à iustitia non sunt, nisi arbitrio voluntatis: liberi autem à peccato non sunt, nisi gratia salvatoris.* Quæ doctrina sexcentis ab Augustino diversis locis iteratur. Hæc est ergo vera ratio libertatis & liberi arbitrii, prout ab Augustino in hac materia, & post ipsum ab Ecclesia spectata fuit. In qua Augustinus ac discipuli ejus magis ipsam liberationem à servitute, hoc est terminum à quo, quem nomen ipsum indicat, quàm illam à medijs independentiam, & utendi vel non utendi amplitudinem, spectaverunt; posteriores Doctores è contrario potius illam independentiam & amplitudinem, quæ ex amore ultimi finis, sive veri, sive opinati, respectu mediocorum consequi solet. Nam inde profisciscitur, quod semper ad rationem libertatis illam indifferentiam, & quasi ab utroque extremo independentiam postulant; ut videlicet semper agere possit, & bene, & male; vel certe agere & non agere. Sed qui secundum istud ad rationem libertatis postulant, fortasse tolerandi sunt: qui primum, in ipsam impingunt Catholicam fidem. Nam Adam quamvis, ut supra ex Augustino demonstravimus, ita liber fuerit, ut & bene velle posset & male: atque ita istam contrarietatis indifferentiam obtinuerit, nullo tamen pacto istud ad libertatis sive rationem sive exercitium pertinere judicandum est. Cum enim libertas Augustino nota per amorem alicujus ultimi finis, sive Dei sive creature conferatur; per absurdum est ad eius rationem pertinere, ut arbitrium in isto amore dilecti finis ita mobile & instabile maneat, ut illum semper possit abrumpere; vel amorem alterius oppositi finis assumere. Hoc enim commentum fides destruit, quæ docet, tam beatos quàm damnatos immobiliter in semel electi ac dilecti finis amore permanere. Sed ista liberi arbitrii mutabilitas solis Angelis & homini primo viatori, propter rationes aliquas supra tactas, peculiaris fuit. Nam etiam lapsus homo in amore dilectæ semel creature persisteret immutabilis, nisi mutatio per dexteram Excelsi fieret, qui potentissimâ gratiâ, lapsi hominis voluntatem à rebus creatis in se retorquet, eamque ab amata creaturæ, hoc est, à cupiditatum terrenarum vinculis liberando, se denuo verum ejus ultimum finem ac Dominum diligi facit. Sed de natura liberi arbitrii secundum profundissimi Doctoris nostri mentem, & de indifferentiis istis contrarietatis & contradictionis, quæ strictim hic attigimus, erit alibi fufius discerendi locus.